REISINDRUKKEN VAN CURAÇAO

DOOR

DR. M. A. VAN WEEL

Aan het verslag van deze reisindrucken moet ik een korte verklaring laten voorafgaan.

Hoe het ook tegen mijn beginselen streed, ik heb — door de omstandigheden hiertoe genoodzaakt — mijn heen- en terugreis naar Curaçao met een der booten van de Hamburg—Amerika Packet Actien Gesellschaft (de „Hapag”) gemaakt.

Hierdoor werd ik er tevens toe genoodzaakt, mijn reis te Antwerpen te beginnen. Daar lag op 23 Augustus 1932 de Orinoco, bijna gereed haar tocht naar het Westen aan te vangen. Toen ik omstreeks den middag aan boord kwam, brachten voertuigen nog allerlei lading aan, alsook lichters, die voornamelijk kratten met aardappelen aanvoerden. Onderweg zou blijken, welke bestemming deze aardappelen hadden.

Na een zeereis, waarbij Dover en Boulogne sur Mer de laatste Europeesche havens waren, lag de Orinoco op Zondag 4 September op de reede van Barbados. Voor de eerste maal drong nu werkelijk tot de reizigers door, dat zij niet alleen op weg naar, doch zelfs in de tropen waren. Den volgenden dag kwam Trinidad dit besef in nog sterker mate verlevendigen. Het tropenlandschap van Trinidad is veel en veel rijker dan dat van Barbados. Den 6den en 7den September bracht de Orinoco in de haven van La Guaira door, waarvan vele reizigers gebruik hebben gemaakt, om de ongeveer 900 M. boven den zeespiegel gelegen hoofdstad van Venezuela, Caracas (spr. Karraakkas!), te bezoeken. Den 8sten September brachten wij in de haven van Porto Cabello, evenals La Guaira een Venezolaansche kusthaven, door; in den laten avond van dezen dag verliet de Orinoco deze haven; zij bracht ons in den morgen van den 9den September omstreeks 6 uur voor een der mooiste natuurlijke havens der wereld: de Annabaai met haar uitmonding en verbreeding in het Schottegat.

De hier beschreven reis is ook die van de Nederlandsche booten,

welke de verbinding tusschen Nederland en het „verre” Westen onderhouden n.l. de booten der Koninklijke Nederlandsche Stoomvaartmaatschappij (K.N.S.M.).

Den 9den September stond ik ongeveer 5 uur op het dek. Ik had me voorgenomen, nauwkeurig na te gaan, of alles, wat ik van Curaçao gehoord en gelezen had, in overeenstemming met mijn eigen waarnemingen en ondervindingen zou zijn.

Langzamerhand, terwijl het schip vrij dicht langs de Zuidkust van Curaçao zijn koers hield, begon het te dagen. Duidelijk werden heuvels en rotsen zichtbaar, hier en daar met een groen waas overtogen, spaarzaamelijk begroeid met boomen, welker hoogte vrij onaanzienlijk is, welker kruinen plat naar het Zuid-Westen zijn gekeerd: de eerste aanwijzingen voor den vreemdeling, hoe groot de invloed van den Noord-Oostpassaat op Curaçao is.

Inmiddels was het na een korte schemering helder dag geworden, zoodat, toen de Orinoco ongeveer 6 uur 's morgens de Annabaai instoomde, Curaçao aan weerszijden van deze haven in volen zonneschijn lag.

Wat een verademing, neen, een openbaring was het, toen de huizen van Willemstad zichtbaar werden. 't Gaf een opluchting na de onsmakelijke havens van La Guaira en Porto Cabello thans die van Willemstad te zien. Waren wij in Nederland? De huizen toch hebben dezelfde gevels als de onze uit de 18de eeuw; alleen zijn de muren niet van baksteen; de rotsblokken waaruit ze zijn opgebouwd, zijn met een laag pleister bedekt, welke laag op haar beurt in verschillende kleuren is „gesaust”.

Aan den ingang der haven waren wij aan beide kanten door forten beschermd, boven welke aan de Oostzijde het torentje van de Ned. Herv. Kerk als een oude bekende uitsteekt, terwijl het paleis van den Gouverneur, vlak langs de Annabaai gelegen en een deel van het oude fort, den indruk wekt, of de daar zetelende hoge landsdienaar het oog houdt, althans houden kan op al, wat op Curaçao aankomt of van hier vertrekt.

Zoo heel gemakkelijk komt zelfs een Nederlander niet op Curaçao aan wal. O.m. vraagt de politie het paspoort van den betrokkene, waarin wordt aangeteekend, dat hij (zij) 14 dagen op Curaçao mag verblijven; dat de procureur-generaal dit op verzoek kan verlengen en de betrokkene 250.— gld. als waarborgsom moet storten. Heeft de nieuw aangekomene met politie en den quarantainedokter alles geregeld, dan mag hij (zij) aan wal gaan.

Voor mij hield dit geen verdere moeilijkheden in, omdat ik op familiebezoek ging en dus vanzelf onderdak had. Voor hen, die op

„eigen gelegenheid” gaan, zijn er meer en minder dure en goede hotels bij de haven en in de stad aanwezig.

WILLEMSTAD

Willemstad, de hoofdstad van Curaçao, wekt ook bij nadere kennismaking de herinnering aan een Nederlandsch provincie-stadje op. De straten zijn over het algemeen nauw, doch recht en alle sedert enkele jaren geasfalteerd. De stad is aan weerszijden van de Annabaai gebouwd; een lange vlotbrug maakt het verkeer tusschen de twee stadsdeelen mogelijk, tenzij men er de voorkeur aan geeft overgeroeid te worden. Voor den voetganger kost de loop over de brug twee cent, voor een auto 25 ct. Ondanks deze vrij aanzienlijke heffing is er aldoor een druk vergang over deze brug. Het deel van Willemstad, dat ten O. van de Annabaai ligt, heet Punda (spr. Poenda), het deel ten W. van de Annabaai draagt den naam van Otrabanda (d.i. andere zijde). Zooals het algemeene karakter van het Oostelijk deel van het eiland verschilt van het Westelijk, verschillen ook Punda en Otrabanda van elkaar. Punda is de echte zaken- en winkelstad; hier zijn over het algemeen de grootste kantoren (Maduro's bank, de kantoren der K.N.S.M. en der Hapag, enz.). In de beide deelen van Willemstad doen de winkels zeer sterk denken aan bazars of toko's, wijl er waren van den meest uiteenloopenden aard worden verkocht. Zoo schafte ik mij b.v. Gillette-mesjes aan in dezelfde zaak, waarin ook schoeisel verkrijgbaar is. Winkels, waar uitsluitend artikelen van een en dezelfde soort te koop zijn, herinner ik mij er maar een, n.l. den winkel van de Nederlandsch-Indische gasmaatschappij op het Brionplein in Otrabanda.

Ten Noorden van Punda en ten Oosten van de Annabaai dringt een groote watervlakte Curaçao in, waarover een brug is geslagen, die Punda met de overzijde verbindt. Daar is de breede en lange Scharlooweg, aan welks beide zijden zich de grootste huizen van Willemstad bevinden. Een gevelbreedte van 12 tot 14 M. is hier niets ongewoons. Wel hebben vele dezer huizen een kaarsrechte kroonlijst in tegenstelling tot de meeste in Punda en Otrabanda, waar de Hollandsche topgevel overheerschend is.

Deze huizen der aanzienlijken op Curaçao hebben inwendig den Spaanschen bouwtrant. De onderstaande teekening geeft den plattegrond weer.

Ramen kennen deze huizen niet; in de raamkozijnen bevinden zich zonneblinden, waarvan de dwarslatten kunnen opgezet of neergelaten worden. In de voorgalerij is een dergelijke deur, die toegang tot het huis verleent. Achter deze voorgalerij (soms wel 2 of 3) bevindt zich de patio, een groote, open, inwendige ruimte, soms met een fontein in het midden, altijd met planten versierd en steeds koel, doordat de zon er niet in doordringt en de wind er bijna vrij spel heeft. Aan de voorzijde van het huis treft men meestal een bordes aan, waarop de Curaçaoënaars 's avonds van de open lucht genieten.

Vreemd doet het ons, Oosterlijken Westerlingen aan, dat vlak langs den Scharlooweg negers of kleurlingen wonen, die met oude koetshuizen of stallen tevreden zijn. Nog eigenaardiger is de openbare slaapplek in Otrabanda, een open gebouw, waarin daklozen, op den grond uitgestrekt, een kosteloos nachtverblijf vinden. Daar de open zijde naar het Zuiden is gekeerd, zal de gebruiker van deze slaapplek wel geen last van een kouden Noord-Oostpassaat hebben!

Naarmate men zich van Punda naar het Oosten, van Otrabanda naar het Westen verder begeeft, worden de huizen minder talrijk. Na ongeveer een uur lopen, bevindt men zich in de wildernis, die op Curaçao den naam *koenoekoe* draagt. Hier en daar verrijst een weer in Hollandschen stijl gebouwd landhuis midden tusschen tropische boomen, terwijl negerwoningen en -hutten

overal verspreid liggen. Nadert men de kust, dan ziet men hier en daar een tropenweelde, die het oog bekoort en de tong kan streelen. Dit zijn de zgn. plantages.

Voor het overige biedt het Curaçaosche landschap weinig afwisseling. De grond is rotsig en onvruchtbaar. Wel tieren overal welig cactussen, waarbij er zijn, die zeker 4 tot 5 M. hoog worden. Vaak bezigt men ze voor afrastering van zijn bezit. En toch, te midden van het vele woeste en onvruchtbare land treft ons oog plotseling een vriendelijk aandoend landschapje. Dadelijk weet de Curaçaoënaar, dat het een zgn. *hofje* is. Daar worden groenten geteeld en andere tuinvruchten: sla, Chineesche kool, radijs, bieten (kroten) en warmoes, een Curaçaosche groente, die ik echter niet op waarde heb kunnen schatten. Maar ook: manga's, papaya's, patya's, misspelen, Curaçaosche amandelen, kokosnoten, bacoven (bananen), (groene) sinaasappelen, ofschoon de plantages voor deze vruchtteelt veel beter zijn ingericht. Hier vindt men nog vele andere tropische vruchten als de grape-fruit en een citroenvruchtje, waarvan de schil alleen handelswaarde heeft, omdat die naar Nederlandsche likeurstokerijen wordt verkocht, welke er „Curaçao” van maken. Wel kent men „Curaçao” op Curaçao, maar dan als invoerartikel. In tegenstelling tot de hofjes beslaan deze plantages ook heel wat meer oppervlak. De eigenaars wonen bijna zonder uitzondering op hun plantage, waarbij het huis bij aanblik van den voorgevel wederom den Hollandschen bouwtrant met topgevel vertoont. Ik heb er maar een gezien, dat in kasteelvorm is gebouwd en een in achthoekigen vorm. Dat de hofjes en plantages al gauw anderhalf of twee uur (soms nog meer) loopens van Willemstad verwijderd zijn, zal niemand verbazen.

Thans keer ik naar Willemstad terug en neem den lezer mede naar den Oostkant der Annabaai, waar het hierboven genoemde binnenwater, het Waaigat, met de Annabaai in verbinding staat. Aan den kant van Punda is een groote kade, waaraan behalve vooral Venezolaansche schepen ook een motorbootje van de Curaçaosche Petroleum Industrie Maatschappij (C.P.I.M.) zijn aangelegplaats heeft. Dit bootje vaart op bepaalde tijden en neemt, dank zij de vrijgevigheid der C.P.I.M., alle Curaçaoënaars (en ook vreemdelingen) op zijn tocht mee. Die tocht gaat van de bovenbedoelde Handelskade in Noordelijke richting door de Annabaai, aan welker rechter uiteinde boven op een vrij hoogen heuvel het fort Nassau verrijst, thans een seinstation voor in- en uitgaande schepen. Dan opent zich langzamerhand het Schottegat, de groote waterplas in het hart van Curaçao, voor het rondkijkend

oog, dat nu ook aan de linkerzijde de petroleumtanks kan aanschouwen en rechtuit de aanlegplaats, waarachter zich de „Isla” uitstrekt. Dit Isla (d.i. eiland) is eigenlijk niet een eiland: het is een deel van Curaçao, waar tanks, werkplaatsen, kantoren van de oliemaatschappij zijn, maar ook woningen voor den directeur tot den laagsten beambte toe. Voor allen, die aan de maatschappij zijn verbonden, bestaat er toegang tot het zgn. Clubhuis, alsmede tot den toko, waar de Hollandsche huisvrouw alles van haar gading kan koopen, ook de heer des huizes: luiermantartikelen, alsook (bruine) bokking en gerookte paling; kruidenierswaren, biscuits en tabak en sigaren. Aan natuurschoon geeft de Isla weinig te zien, omdat door den afval der olie de plantengroei onmogelijk wordt. Een aangename uitzondering hierop maakt het gebied der bovengenoemde woningen, die alle door tropische planten zijn omgeven, welke de maatschappij laat verzorgen en vooral... besproeien. Mooie asfaltwegen vormen het stratennet, dat naar den Noordkant in rechtstreeksche verbinding met den geasfalteerden weg *om* het Schottegat staat. Deze weg begint in Punda (of Otrabanda) of omgekeerd, indien men voor zijn auto niet 25 ct. op de vlotbrug wenscht te betalen.

Op verschillende plaatsen in Curaçao verrijzen Roomsche-Katholieke kerken, vaak met er bij behorende scholen. De mooiste kerk is die ten Oosten van het Waaigat aan het Concordiaplein. Zelden heb ik zoo'n mooi stadsbeeld gezien als van de brug over het Waaigat naar deze kerk zoo omstreeks half 6 's avonds. De voorname en vroolijk aandoende huizen van Scharloo aan de linkerzijde met op den achtergrond de bovengenoemde kerk en rechts de huizen langs het Waaigat maken tegen zonsondergang een onvergetelijken indruk.

DE BEVOLKING

De bevolking van Curaçao bestaat uit negers en blanken met hun tallooze schakeeringen tusschen zwart en blank, de zgn. kleurlingen. Velen dezer naderen of nog zeer duidelijk het negeras of het blanke, zoodat ik menigmaal een kleurling voor een blanke heb aangezien. Op mijn vraag, waarin de bijna blanke kleurling van den blanke zich onderscheidt, kreeg ik als antwoord, dat zulks moeilijk of niet te zeggen is en dat alleen een eenigszins langdurig verblijf op Curaçao hierop den noodigen kijk geeft. Zeer eigenaardig is, dat vrouwen-kleurlingen, die het kenmerkende negerkroeshaar niet meer hebben, hierop zoo trotsch zijn, dat

zij het haar niet „opmaken”, maar op den rug laten hangen. De mannen-kleurlingen van deze soort dragen het haar liefst met een scheiding en over het algemeen keurig geknipt.

De negers en kleurlingen noemde ik het eerst, omdat zij verreweg het grootste bestanddeel der bevolking uitmaken. Oorspronkelijk waren de negers slaven, aan wier vroeger bestaan op enkele plaatsen nog de zgn. slavenmuur herinnert. Deze muren zijn opgebouwd uit tamelijk groote rotsblokken, scheiden plantages van de wegen en zijn nu erg in verval, omdat hun onderhoud den eigenaren thans te duur is.

Blanken zijn op Curaçao klein in aantal. Ze zijn daar of sedert jaren gevestigd en dan van Nederlandsche en Fransche afkomst, of Joden, die lang geleden zich op Curaçao hebben gevestigd; of ze hebben hun tijdelijk verblijf op Curaçao, zooals de zeer weinige uit Nederland afkomstige Nederlanders, die een regeeringsbetrekking bekleeden en de vrij talrijke ambtenaren en beambten, die een werkkring bij de petroleummaatschappij hebben gevonden. Voeg hierbij nog wat Duitschers, Venezolanen, en ge hebt de heele blanke bevolking ¹⁾, stellig het aantal van 5000 niet ver overschrijdend, terwijl de gansche bevolking, als ik mij niet vergis, tegen de 50.000 loopt. Geheel afzonderlijk staan de zgn. Britsch-Indiërs, die natuurlijk allen Engelsch spreken, evenals de negers, van Trinidad afkomstig; daarentegen spreken de Surinaamsche negers zeer goed Nederlandsch.

DE TAAL VAN CURAÇAO

Wat anderen ook mogen hebben beweerd, een onomstootelijk feit is het, dat *de* taal op Curaçao *Papiamentsch* is. Van hoog tot laag, van arm tot rijk, van neger tot blanke bedient men er zich in den dagelijkschen omgang van. Allen spreken het vloeiend en, wie naar Curaçao voor een ietwat lang verblijf gaat, durf ik ten zeerste aanraden, zoo mogelijk Papiamentsch zich vooraf eigen te maken.

Wordt dan op Curaçao, een van Nederlands overzeesche gebieden, niet Nederlandsch gesproken? Stellig: iedere blanke Curaçaoënaar spreekt het en meestal zeer goed, zoodra hij merkt, dat hij met een Nederlander te doen heeft. In het openbare leven, in winkels, en dikwijls op straat kan de Nederlander in zijn landstaal

¹⁾ Volgens het jaarverslag 1931 waren van 50.000 inwoners van Curaçao 43.400 staatkundig Nederlanders.

alle gewenschte inlichtingen ontvangen, ook vaak van vooral de jonge negers en kleurlingen. In enkele Curaçaosche gezinnen is Nederlandsch de dagelijksche omgangstaal. Daartoe draagt vooral het onderwijs bij. Van hoe groot belang de Curaçaoënaars de kennis van Nederlandsch achten, blijkt o.a. hieruit, dat, toen eenigen tijd geleden er een stem opging, om op de lagere school het Papiamentsch als voertaal te bezigen, een groot verzet hier tegen los kwam. En wel op grond van de overweging, dat, wie goed Nederlandsch kent, vrij gemakkelijk andere talen aanleert. De kennis van andere talen is voor den ontwikkelden Curaçaoënaar van groot belang. Zoowel Spaansch (met Zuid-Amerika) als Engelsch (met Noord-Amerika) en ook Hoogduitsch en Fransch zijn voor velen door hun handelsbetrekkingen onmisbaar. Bovendien spreken de aanzienlijke vrouwen en dochteren des lands bijna allen ook Spaansch, soms nog Engelsch, weinigen Duitsch of Fransch. Al dragen de straten, enz. op heur naambordjes Nederlandsche namen, de aanduidingen van winkels, enz. zijn in hoofdzaak Spaansch of Engelsch. Uit de eerste taal zijn afkomstig aanduidingen als *barberia* (kapperswinkel), *sasteria* (kleermakerij), uit de tweede *oriental store*, terwijl de apotheker zijn zaak den naam *botika* (vgl. het fra. boutique) geeft. Slechts een paar winkels dienen zich onder Nederlandsche benamingen aan, zoo b.v. De Hollandsche Winkel.

HET ONDERWIJS

Het onderwijs op Curaçao gaat niet verder dan ons Mulo. Hiervoor bestaan gouvernementsscholen en Roomsche-Katholieke scholen. Aan het hoofd van een der gouvernementsscholen staat een kleurling, wiens Nederlandsche uitspraak mij heel wat aangenamer klonk dan die van menig schoolhoofd in eigen land. — Is het wonder, dat ouders, die voor hun kinderen een wetenschappelijke loopbaan wenschen, dezen al tamelijk jong van huis zenden, helaas niet altijd naar Nederland, omdat dit zoo ver van huis is? Groot is het aantal van zulke kinderen niet. Tot mijn verbazing heb ik opgemerkt, hoe weinig Curaçaoënaars door een academische studie in Nederland hun geboorteland dienstbaar kunnen zijn. Het meest komen voor geneesheeren, die in Nederland arts zijn geworden, terwijl één een rechterlijke betrekking bekleedt. Toen ik Curaçao half Januari 1933 verliet, was er stellig plaats te vinden voor een oog- en voor een tandarts. Wel vernam ik, dat een jonge Curaçaoënaar in Nederland zich voor oogarts bekwam.

Dat de Curaçaoënaars in zoo klein aantal een wetenschappelijke loopbaan kiezen, komt m.i. vooral hieruit voort, dat zoo velen in den handel gaan.

DE GODSDIENST

Negers en kleurlingen zijn bijna zonder uitzondering Roomsch-Katholieken, die ook onder de blanke bevolking voorkomen. Voor het overige deel — zeer gering in aantal — is de godsdienst Protestantsch of Israëlietisch. Roomsche kerken komen op verschillende plaatsen op Curaçao voor; de Protestantsche kerk staat vlak tegenover het Paleis van den Gouverneur in het zgn. fort; synagogen kent Curaçao er twee: een Nederlandsch-Israëlietische en een Portugeesch-Israëlietische. Uit de zoo overwegend Roomsch-Katholieke bevolking is verklaarbaar, dat Curaçao een vicaris-generaal heeft en misschien ook, dat de Nederlandsche regeering in de laatste jaren een Roomsch-Katholiek tot gouverneur benoemt.

Evenals in Nederland wordt op Zondagen niet gewerkt, terwijl zoo goed als alle winkels dan ook gesloten zijn.

Natuurlijk zijn op Zaterdagen Joodsche zaken gesloten.

DE HANDEL

Door zijn schitterende haven en de petroleuminstellingen bestaat op Curaçao een levendige handelsdrukte, het best waarneembaar aan de Handelskade. Met Venezuela onderhouden zeilschepen in vrij groot aantal het handelsverkeer; deze schepen, ongeveer onze kotters, voeren vooral tropische vruchten en visch aan. De K.N.S.M. en de Hapag hebben een geregelden dienst op Curaçao zoowel voor lading als voor reizigers. Ook een Fransche en een Italiaansche maatschappij doen Curaçao geregeld aan, ofschoon de laatste dezen dienst zal opgeven. Voegt men hierbij de dagelijks in- en uitvarende tankbooten met olie, dan krijgt de lezer toch zeker wel den indruk, dat in de haven van Curaçao heel wat omgaat. Wel heeft ze ook den druk der tijden ondervonden; de handel is sterk afgenomen; bij mijn vertrek scheen een kleine opleving waarneembaar. De vracht- en reizigersbooten voeren ons zeer bekende artikelen aan o.a. aardappelen, groenten in blik, Hollandsche kaas, visch, vleesch, enz., waardoor het den Nederlander op Curaçao mogelijk is zijn maaltijden in te richten als moeders pappot.

DE NIJVERHEID

De inlandsche nijverheid op Curaçao is zoo goed als verdwenen. De eenige, die er heeft gebloeid, is de vervaardiging van zgn. Panamahoeden; doordat dit werk niet meer loonend is, ziet men er iemand (en dan steeds een vrouw op leeftijd) zelden mee bezig. — Een bedrijf, dat de plantage-bezitters hebben ter hand genomen, is het melkbedrijf, zoodat men thans dagelijks heerlijke, versche melk, zij het dan duur, aan huis bezorgd kan krijgen. Evenzoo ijs, dat door de aanschaffing van ijskasten — heusch geen weelde — een huiselijke behoefte is geworden. Wie van Curaçao het een of ander als herinnering aan inlandsche nijverheid wil meenemen, slaagt hierin niet. — Sedert de dameshoeden niet meer met veeren worden getooid, is het struisvogelbedrijf opgeheven; ook de zoutwinning beteekent weinig meer, al ziet men aan de Zuidkust, ten W. van de Caracasbaai, er nog enkele bewijzen van.

HET DAGELIJKSCH LEVEN

Daar Curaçao in het tropische gebied ligt, duurt de dag van 's morgens 6 tot 's avonds 6 uur. Eenige schommeling in de lengte van dag en nacht is merkbaar, doordat Curaçao ongeveer 12° ten N. van den evenaar ligt. Met deze schommeling hangt ook de temperatuur samen. October en November zijn de warmste en tevens de regenrijkste maanden van het jaar. Daarna treedt afkoeling in, zoodat December en Januari een aangename tropische temperatuur hebben.

Tropisch blijft het klimaat. 's Morgens 7 uur verspreidt de zon al een flinke warmte. Geen wonder is het daarom, dat velen dan reeds aan het werk zijn of er weldra aan beginnen. De winkels gaan om 8 uur open; de regeeringskantoren en allerlei maatschappelijke instellingen vangen op hetzelfde uur aan. Wie geen betrekking heeft, gaat op dien tijd — in geen geval veel later — op weg, om boodschappen te doen of iets later ergens een morgenbezoek af te leggen, tenzij hij auto-bezitter is. Want even graag, als men in den vroegen morgen zijn boodschappen, enz. doet, even graag is men vóór 12 uur 's morgens thuis. Ga in den morgen naar de winkelstraten en overal zult ge winkelende menschen aantreffen. In de vleeschhal, zoowel als in de groentenhall is het dan ook druk van koopende en verkoopende inheemsche bevolking, waartusschen ook in klein aantal blanken zich van het noodige voor-

zien. De winkels mogen maar tot 8 uur 's avonds open blijven, hoewel de meeste en aanzienlijkste om 6 uur al gesloten worden. Dan wordt het stil in de winkelstraten, des te levendiger om Waaien Schottegat heen. In en na de schemering rijden aanhoudend auto's rond, welker inzittenden van de dagwarmte op deze manier wat bevrijd raken. Want dank zij den N.O. passaat, die bijna dagelijks waait, zijn de avonden en nachten bijna zonder uitzondering zeer aangenaam van temperatuur, waardoor men 's morgens ook verfrist opstaat.

Inmiddels hebben de kantoren hun werk om half 2 hervat; de regeeringskantoren sluiten om half 5, andere soms eerst om 6 uur. Deze tijden gelden nagenoeg ook voor de petroleuminstellingen. Buiten de stad en in de haven gaat het werk vrijwel den geheelen dag, in de laatste hier en daar ook 's nachts door.

De gegoede Curaçaoënaars, vooral het vrouwelijke deel er van, brengt den middag tot ongeveer 5 uur meestal slapend, althans rustend door. Daarna komen velen te voorschijn of voor hun huizen of om op de een of andere manier uit te gaan: bezoeken afleggen, auto rijden, wandelen, maar dit laatste niet van te langen duur, omdat het ook dan nog een warme en vermoeiende ontspanning is.

's Avonds, ongeveer 8 uur, komt er weer wat drukte op straat. Sommigen gaan op bezoek; anderen naar een bioskoop of naar het een of ander passagiersschip, als dit in de haven ligt, zoo mogelijk alles in auto. Bioskopen heeft Curaçao twee zeer goede; de passagiersschepen mogen bezocht en bekeken worden, terwijl ze bovendien de gelegenheid geven, om zich te laven, te spijzigen en om te dansen. Ik heb den lust en den moed der dansende paren dan wel eens bewonderd, zoowel als die van hen, die 's middags om ongeveer 5 uur het tennisspel beoefenden en niet minder de beoefenaars — ik heb er alleen negers onder gezien — van het cricketspel. Ik had zoo het gevoel, dat men aan deze spelen alleen kon meedoen, wanneer men in de tropen is geboren, tot ik op de Isla zag, dat uit Nederland afkomstige Nederlanders ook daar tennissen. Heel mooie tennisbanen heeft de Petroleummaatschappij hier ten bate van haar personeel laten aanleggen, bij avond zelfs in kunstlicht bespeelbaar.

Zeer eigenaardig is het bezoek op verjaardagen van kinderen. Dan komen niet alleen kinderen van anderen hun gelukwensen en geschenken aanbieden, maar ook, wat voor ons niet vreemd is, de moeders en, wat wij wel vreemd vinden, tevens meestal de zgn. jaja's of kinderjuffrouwen, voorzoover ik heb gezien meestal

kleurlingen. Dan is het terecht „een huis vol menschen”: kleine, die meer of minder erg krieuwen; moeders, die meer of minder aandacht aan haar kroost schenken; soms ook vaders, die dit bijna heelemaal niet doen en dan jaja's, welke met Jobs of engelen-geduld (dit kon ik niet uitmaken) zoo veel mogelijk als vrede-stichtsters haar plichten vervullen.

De mannen kunnen in hun vrijen tijd zich in een sociëteit vermaken, waar als in de Nederlandsche veel gepraat en ook gespeeld wordt.

Vergeleken met het Nederlandsche leven biedt het leven op Curaçao weinig afwisseling, niet alleen op klimatologisch gebied, maar ook op geestelijk. Wie zijn geest verrijken wil, moet op Curaçao stellig den drang daarheen sterk in zich voelen. Schouwburgvoorstellingen en concerten komen zelden voor en zijn dan zeer duur. De openbare Leeszaal, in het „fort” gevestigd, beschikt over betrekkelijk weinig boeken.

Wie nu meent, dat het leven op Curaçao eentonig is, vergist zich wel een weinig. De ingeboren blanke bevolking en de ingeweken Nederlanders hebben onderling en met elkaar heel veel omgang. De Curaçaoënaar is gastvrij en is in het algemeen gesteld op den omgang met Nederlanders. Ook voor Curaçao geldt, dat de Nederlander daar niet eigenwijs zij, omdat hij in 't begin onmogelijk met de geaardheid van volk, bodem, klimaat, enz. op de hoogte kan zijn.

Het jaareinde kondigt zich reeds vóór Kerstmis aan. Dan hoort men hier en daar al knallen van vuurwerk, die in aantal en kracht toenemen, naarmate het oude jaar dichterbij zijn einde komt. Langs de straten bewegen zich dan 's avonds òf loopende òf in een auto rijdende groepjes van jonge negers, die door zang met begeleiding van een gitaar het oude jaar uitluiden. Het hoogtepunt komt op den Oudejaarsavond; dan worden op verschillende plaatsen, ook op de bordessen voor de groote huizen, vuurwerken ontstoken, waarvan enkele honderden guldens kosten.

Vraagt men mij nu, of ik op Curaçao zou willen wonen, dan moet ik mijn antwoord op deze vraag in tweeën splitsen. Dan zeg ik allereerst, dat ik als jong man met een vaste bezigheid Curaçao gaarne als woonplaats zou hebben. Voor hem, die, gewoon aan en verwend door het Nederlandsche leven, op vrij hoogen leeftijd naar Curaçao zou gaan, vrees ik, dat het hem er op den duur niet zou bevallen. Veel, dat Nederland biedt, mist hij er, al was het b.v. alleen, dat men in Nederland bijna geen dag in het jaar zich er voor behoeft te ontzien, een brief op de post te brengen of een eind-

je om te loopen, m.a.w. de vrijheid van beweging is er door het tropische zonnetje niet zoo groot. Alleen, zooals ik al heb gezegd, kan hij door een auto te nemen aan dit bezwaar tegemoet komen.

Met Huyghens kan ik zeggen: „Meer heb ik op de tongh, meer meende ik te preken”, maar ik hoop met deze weergave van hetgeen ik heb ondervonden, gezien en gehoord, te hebben bereikt, dat de lezers van dit artikel tot de overtuiging komen, hoe het overzeesche gebied, dat Curaçao heet, ook hun belangstelling verdient, misschien hen er zelfs toe brengt, er heen te gaan en dan even voldaan en dankbaar terug te keeren als de schrijver dezes.

Voorburg, Mei 1933.